

Lokalitás – többféle látószögből

BÉNYEI Miklós

Az alábbi írás az MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezete XIX. Országos Konferenciáján, Jászberényben, 2017. július 26-án elhangzott bevezető előadás szerkesztett, jegyzetekkel kiegészített változata.

Nemrég jelent meg *A szülőföld varázsa* címmel egy válogatás*, amely a szülőföldről és a szülőhelyről, valamint a hozzájuk kapcsolódó fogalmakról szóló idézeteket tartalmaz. A kiadó, a Helyismereti Könyvtárosok Szervezetének vezetése arra biztatott, hogy a füzetben olvasható szövegeket újra- vagy tovább gondolva, főként azokból kiindulva hangosan elmélkedjem a lokalitás néhány fontos vagy fontosnak vélt, elsősorban a könyvtári munkát érintő kérdéséről. Mindenekelőtt a szülőföldhöz fűződő bensőséges viszony örökkévalóságáról. Elsőként egy magyar klasszikust idézek: *Csokonai Vitéz Mihály*, az európai látókerű, a felvilágosodás eszmeiségét számos költeményében megszólaltató debreceni poeta egy legációs körútjáról visszatérve így sóhajtott fel: „Minden föld ugyan hazája / A jó embernek: való! / De mégis szület-

te tája / Mindennél elébb való.”¹ Hasonló vallomások korábbról – akár az ótestamentumi példabeszédekig, az ókori római szerzőkig visszanyúlóan² – és később-ről (akár napjainkig) bőven citálhatók jóformán a világ bármely részéről. Például pár évtizeddel később a finn *Alexis Kivi* ezt írta: „Nincs égen és földön még egy olyan kedves hely, mint az, ahol születünk, nevelkedtünk, s ahol tejelesszájú gyerkőcként a porban hemperegtünk.”³ Mintegy száz esztendő múltán a székesföldi *Tamási Áron* szintén kijelentette: „Az ember a szíve mélyén örökké odavaló, ahol született.”⁴ A sokáig emigrációban élt német *Bertolt Brecht* válaszolt is arra a kérdésre: „miért szeretjük a szülőföldünket? – Ízesebb ott a kenyér, magasabb a mennybolt, illatosabb a levegő, erősebben zeng a határ, még a járás is könnyebben esik a földön – hát ezért.”⁵

* A Béneyei Miklós készítette összeállítás ismertetését ld. a Könyvtári Figyelő 2017. 1. számában (A genius loci. Jeles elmék gondolatai Béneyei Miklós válogatásában. Ism.: Czeglédi László) <http://ki.oszk.hu/kf/2017/04/a-genius-loci/#more-10379> (2018. jan. 16.) – A szerk.

A szülőház, a szülő- vagy bölcsőhely iránti szoros vonzalom, netán nosztalgia természetes emberi érzés, csaknem mindenkinek sajátja; lelkiileg szegényebb az, akinek nem. A szülőhely sokféle lehet, de valami térbeli kötöttséget feltételez; így kapcsolódik a lokalitás problémaköréhez. Egykori kollégánk, a pécsi *Tüskés Tibor* rögtönzött definícióféléit is megfogalmazott: „*A szülőföldet nem választjuk, szerencsés esetben a szülőföld választ minket. Úgy, hogy családot, otthont, anyanyelvet ad, fölnevel, beleköt a világba. Ebben az értelemben egy fővárosi, ötödik kerületi bérház éppúgy lehet szülőföld, mint egy kis falu vagy egy magányos vasúti őrház.*”⁶ Tehát az emberek elsősorú többsége a térbelileg körülhatárolt helyen születik (bár tudunk autón, vonaton, hajón, repülőgépen és más járműveken történt születésekről is). Az utóbbi időben azonban kialakult az a ma már nem is annyira különleges helyzet, hogy számosan nem a világra jövetel tényleges helyét (mondjuk a kórház vagy szülőotthon székhelyét, amit esetleg az anyakönyvbé is bevezetnek) tekintik szülőfalujuknak vagy szülővárosuknak, hanem szüleik otthonát, ahol felnevelkednek – és kétségkívül teljesen érthető módon.

A Csokonai-idézetben is benne foglaltatott, hogy a szülőföld sokak gondolatvilágában tágabb kategória, mint egy konkrét település, hiszen ő is szülőtájat említett. Kései költőtársa, *Takáts Gyula* szintén a „*Szép-tájú Somogy*” dicséretét zengi.⁷ *Illyés Gyula* még határozottabb: „*Szülőföldként azt a tájat fogadjuk szívünkbe, ahol még viaszpuha szűzi agyunkba a világról az első élményeket fogadtuk be. Ezért egy életen át hálásak vagyunk.*”⁸ Már az ógörögöknél felbukkant az a felfogás, amely az otthont, a lakóhelyet a hazával (náluk a városállammal) azonosítja.⁹ A magyar Hymnus költője, *Kölcsey Ferenc* így oktatta erről unokaöccsét: „*e szóban: haza, foglaltatik az emberi szeretet és ohajtás tárgyainak egész összessége. Oltár; atyáid által istennek építve, ház, hol az élet első örömeit ízleled; föld, melynek gyümölcse feltáplált; szülőid, hitvesed, gyermekeid, barátid, rokonaid s polgártársaid: egytől egyig csak kiegészítő részei annak.*”¹⁰ Az egyik legnagyobb (ha nem a legnagyobb) magyar gondolkodó, *Eötvös József* meg is indokolta ezt: „*Az egész hazát csak eszmében foghatjuk fel, így azon szeretet, mellyel az egyes falujához vagy községéhez ragaszkodik, tulajdonképp azon kapocs, mely őt a hazához köti.*”¹¹ A kiváló történész, *Szűcs Jenő* tömören mondja ki ugyanezt: „*A szülőföld szeretete konkrét érzés; a patriotizmus: absztrakt érzés.*”¹² Egy hajdani, sárvári kollégánk, *Urbán László* már-már a

virtuális térbe helyezi a fogalmat: „*A szülőföld kicsi és végtelen.*”¹³ Ám egyúttal rátapint arra, hogy a szülőfalu, szülőváros, vagyis egy adott hely és a haza (legyen akár szülő-, akár „fogadott” haza) beolvadhat, belesimulhat az összemű élet egyetemes, ha úgy tetszik: globális folyamatába.

Mindebben az érzelmi viszonyulás tükröződik, vagyis a lokalitás megközelítése, a látószög erősen szubjektív, ahol az érzések, a személyes élmények és emlékek, az emberi példák dominálnak. A lokális információk iránti érdeklődés elsődleges indítéka az emberi élet, a társadalmi mozgás történetileg kialakult térbeli tagolódása. Az etológus *Csányi Vilmos* így elmélkedik erről: „*A legkülönbözőbb kultúrákban élő emberek csoportjai közösen, vagy tagjai egyéniileg megjelölnek, birtokba vesznek, védelmeznek egy területet. Hogy ezt miként teszik, a mindenkori kultúra függvénye, de maga a területhez való vonzódás jelensége a kultúrától független általános jelenség. Veleszületett térfoglaló viselkedés.*”¹⁴

Hagyományosan rendszerint három szintet, szférát szokás megkülönböztetni: a helyi (lokális), az országos (állami vagy nemzeti), az egyetemes (globális), természetesen átmenetekkel, mint pl. regionális, kontinentális. Egy-két példa a hungarikumok, tehát a hivatalosan is elfogadott nemzeti értékek listájáról.¹⁵ A Vizsolyi Biblia a faluban és a szomszédos Göncön kivételes lokális emlék, érték, egyúttal a magyarországi református egyháztörténet és a magyar irodalomtörténet kiemelkedő teljesítménye, ugyanakkor a most éppen ötszáz éves európai protestantizmus, közelebről a kálvinizmus története sem tárgyalható az ismerete nélkül; *Széchenyi István* életműve Nagycenken, Pesten, Pozsonyban és még egy sor településen helyi jelentőséggel bír, munkássága a magyar történelem, a polgárosodás meghatározó jelensége, külföldi kapcsolatai, vonatkozásai révén nyilvánvaló az egyetemessége is. Fordított irányból nézve: az 1848-as európai polgári forradalmak sorába illeszkedik a hazai revolúció, ám a március 15-i események konkrét tényei egyértelműen a helytörténet tárgykörébe tartoznak; világörökségi és vitathatatlan nemzeti érték Tokaj-Hegyalja tájjellegű szőlő- és borkultúrája.

E hármas tagolódás egyenes fejleménye a huszadik század három meghatározó tendenciájának együttes jelenléte. A jövőkutató politológus, *Beszteri Béla* meglátása szerint „*A világban három jelentős folyamat megy végbe egyidejűleg, egymáshoz kapcsolódóan: a globalizáció, a regionalizáció, a lokalitás.*”¹⁶ Mindhárom komplex, átfogó folyamat, ezért számos

tudományág, kiemelten a gazdaság-, a társadalom-¹⁷ és a kultúratudományok, az ökológia, az informatika vizsgálja, nagy figyelmet fordít rá a politika, élénken foglalkozik vele a könyvtári gyakorlat és elmélet, főleg a lokális és nemzeti hagyományok állnak a honismereti mozgalom középpontjában.¹⁸ Könnyen kimutatható – akár a múltra, akár a jelenre vagy a jövőre vonatkoztatva – a három folyamat egymásra épülése, egymásba kapcsolódása és kölcsönhatása, ugyanakkor ellentéte is.¹⁹ A számítástechnika hazai mestere, *Vámos Tibor* – milliók tapasztalatait általánosítva – így gondolja: „*Globális és regionális [...] A kettő konfliktusokkal egyensúlyozó egysége elválaszthatatlan.*” Szerinte a globalitás és a lokalitás frigye és ellentmondásokkal terhelt volta szintén természetes.²⁰

A minket közelebről érdeklő lokalitás szótári jelentése helyi jelleg, helyi sajátosság;²¹ ám jelentheti a helyhez kötöttséget, a jelenségek adott helyre korlátozását is.²² Másként fogalmazva: egy adott hely történeti múltját, az ott zajló jelen idejű eseményeket és folyamatokat, az ott működő üzemeket, bankokat, iskolákat, kulturális intézményeket, szervezeteket, a település önkormányzatát stb., az adott helyhez valamilyen módon kötődő személyeket, egyáltalán az adott helyhez kapcsolódó szóbeli és dokumentumokban rögzített információkat öleli fel. Az utóbbiakat a múzeumok, levéltárak, könyvtárak és más médiatárak gyűjtik és közvetítik. Bármely lokalitás jellemzője az egyediség, a különleges arculat, az eleven válasz a „mitől más?” kérdésre.²³ A kulturális antropológia jeles amerikai hindu művelője, *Arjun Appadurai* szerint „a lokalitás mindenekelőtt kapcsolatokat és kontextusokat, és nem fokozatokat vagy térbeliséget jelent”; más viszonylatban „a lokalitás[...] a társadalmi élet egyik aspektusa”.²⁴ Érdemes *Niedermüller Péter* esszéjéből is kiemelni egy hasonló gondolatot: „territorialitás és lokalitás a modern társadalmi rend egyik alapvető fontosságú rendezőelve”, és idővel „a lokalitás, a lokális közösség vált a társadalmi élet elsődleges színterévé.” Befolyásolja az egyéni (individuális) életutakat, azokat modellként szabályozza, esetleg elutasítja.²⁵

A lokalitás az egyéni életérzésig is lehatol. Az egyes ember legközvetlenebbül szülő-, lakó- és/vagy munkahelyéhez, iskolájához, vagyis egy szűkebb környezethez kötődik, ehhez kapcsolódik érzelmileg értelmileg a legerősebben. A híres orosz zeneszerző, *Igor Sztaravinszkij* erről így vallott: „A szülőhely egy életben a legfontosabb faktor.”²⁶ *Tamási Áron* eltéphetetlen kötelékről beszél: ha falum határához érek

– kezdi –, „nyűgbe ver valami különös érzés, melyhez hasonlót soha semmi nem ébreszt bennem. Csak a föld, hol ringott a bölcsőm. [...] *Rabja vagyok. És nem tehetek egyebet, hordom ezt az örökös, láthatatlan bilincset*”.²⁷

A lokális értékek szeretetéhez és tiszteletéhez erős identitásérzés társul, és ennek tudatában az egyén tenni is akar az adott közösségért. A tudati mozzanatokkal (alapos és reális ismeret, megbecsülés) és a cselekvő közreműködés szándékával gazdagított változat a lokálpatriotizmus.²⁸ Mint ahogy korábban elhangzott, már a tizenkilencedik században felismerték, és a századfordulón jó néhány kutató megerősítette, hogy a szűkebb pátria iránti érdeklődésen keresztül vezet az út a tágabb haza múltjának és jelenének megértéséhez.²⁹ A haza „fizikai és szimbolikus”³⁰ fogalmához pedig szorosan kapcsolódik a hazaszeretet érzése és a hazafiság etikai, magatartásbeli, politikai eszménye.³¹ Tehát az így felfogott lokálpatriotizmus az egyik legfennköltebb emberi érzés, a hazaszeretet, és az egyik legtiszteletreméltóbb tulajdonság, a hazafiság kiindulópontja, a patriotizmus konkrét megnyilvánulási formája, a nemzeti azonoságtudat megingathatatlan alapja. Ennek kapcsán *Niedermüller Péter* – az amerikai antropológus, *Liisa Malkki* nyomán – a gyökér és az elválaszthatatlan gyökértelenség közismert metaforáját a szülőföldre hoz.³² *Gyáni Gábor* viszont a nemzeti, állami keretekhez köti.³³ *Szabó Zoltán*, aki gyönyörű könyvet írt a magyar földről és népéről, a francia *Jules Renard* szavait idézte: „*Három vagy négy ház, éppannyi föld és víz, amennyi a fának kell, a gyermekkor néhány halovány emléke, melyek hívásunkra készségesen előjönnek, mily egyszerű mindez, a haza!*”³⁴

Már a tizenkilencedik században számosan felfigyeltek arra is, hogy a lokalitás és a nemzeti fejlődés között szembeötlő összefüggés van. Noha egy ideig mintha elfelejtkezett volna erről a szellemi elit, a múlt század némely tudományos (főként történetírói, szociológiai, ökológiai) és politikai irányzata felelevenítette a gondolatot. Egyre szélesebb körben tudatosult, hogy egy-egy ország története, néprajza, gazdasága, kultúrája stb. nem kis részben helyi jelenségekből, folyamatokból tevődik össze, tehát a tudományos kutatás és a politikai-államhatalmi irányítás nem nélkülözheti a helyi információkat, az ún. mikrostruktúrák vizsgálatát. *Benkő Samu* erdélyi történész mutatott rá: „*Magasból kétségtelenül messze lehet látni, de a finomabb részletekhez – rejtőzzenek azok a társadalom vagy a lélek mélyén – mégiscsak alá kell szállni, le kell hajolni.*”³⁵ Szinte erre rímel a jeles

francia könyvtörténész, *Frédéric Barbier* észrevétele: „*A helytörténeti tanulmányok [...] fontos nüanszokat rajzolnak meg.*”³⁶ A magyar nemzet jelene és közeli jövője, távolabbi sorsa jelentékeny mértékben attól függ, hogy sikerül-e kellően megismerni a lokális jelenségeket, feltárni és mozgósítani a helyi erőforrásokat, megtalálni és kidomborítani az egyes régiók, kistérségek, települések helyi sajátosságait, előnyé formálni a helyi eltéréseket. Az európai felzárkózás, a tényleges nemzeti felemelkedés sokak szerint csakis a lokális gyökerekből táplálkozó tradíciókra alapozva képzelhető el. „*Hagyományok nélkül nem működik semmi, így az innováció sem*” – szögezte le a kiváló néprajztudós, *Hoppál Mihály*.³⁷ Különösen nincs kulturális megújulás, egyáltalán kultúra – ha azt a szó igazi, nemes értelmében fogjuk fel.

Hoppál Mihály arról is értekezett, hogy a helyi hagyományok, hitek, szokások, erkölcsök, életmódok stb. ismerete, megbecsülése kikezdzhetetlen bázisa a kulturális pluralizmusnak: „*A helyi közösségek évszázados létükkel bizonyították képességüket, hogy alkalmazkodni tudnak környezetükhöz mind ökológiai, mind pedig társadalmi értelemben, vagyis hogy a szomszédos népcsoportok képesek egymás mellett élni, megőrizve sajátos kulturális arculatukat.*”³⁸ S innen már csak egy lépés más népek gondolatvilágának, más államok teljesítményének toleráns megértéséhez, az emberiség által teremtett értékek elismeréséhez. Más irányból pedig – hogy most *Glatz Ferenc* történezt idézzem – „*A világ más népeinek sokkal alaposabb ismerete szükséges ahhoz, hogy az egyén, de ugyanúgy a lokális közösség érdekeit reálisan megfogalmazhassák.*” *Majd ugyanő így folytatta:* „*nemzeti érdek ebben a globalizálódó világban, hogy minden kis nemzeti kultúrában jelen legyenek a világ népeiről szóló ismeretek.*”³⁹

S immár elérkeztünk a jelenkor másik determináns trendje, a regionalizáció problémaköréhez, sőt mélyen bele is merültünk. A regionalizáció a nemzetállami keretben vagy földrajzi, politikai és kulturális térségekben (régiókban, tájakban, határ menti régiókban) zajló társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális fejlődést jelenti. A kutatók ezek jelenségeit, tényeit és sajátosságait, továbbá a környezetvédelem mindenkori helyzetét tanulmányozzák, elemzik. Az utóbbi időben érlelődött, erősödött az a felismerés, hogy az előző századokban a nemzeti eszme által teremtett, a politikai, hatalmi motívumokat is magába foglaló nemzeti térben⁴⁰ növekvő szerepe van a régióknak. A korábbi táj kutatás után az elmúlt fél évszázadban kiformalódott egy új diszciplína, a re-

gionális tudomány. Mindkettő a jelenre, a mai viszonyokat közvetlenül befolyásoló közelmúltra és a jövő lehetőségeire figyel, mégpedig interdiszciplináris szemlélettel. A táj kutatás behatóan vizsgálja a természeti környezetet is; tulajdonképpen nem egy adott helyet, hanem egy – olykor fiktív, hipotetikus módon körülhatárolt – tájat kutat, mégpedig többnyire teljes körűen. A regionális tudományról a nálunk alighanem legismertebb képviselője, *Enyedi György* a következő definíciót adta: „*tárgya a társadalmi-gazdasági fejlődés területi egyenlőtlenségeit létrehozó társadalmi folyamatok elemzése, mérése, modellszerű leírása és prognózisa.*”⁴¹ A szerző a nemzetállamok és a lokális terek közül a városok szerepét hangsúlyozta.⁴²

A már említett Beszteri Béla úgy látja: „*A regionalizációban az államok, ill. az egyes térségek védekezése valósul meg a globalizációval szemben. A lokalitás pedig a helyi érdekeket helyezi előtérbe.*”⁴³ A szembenállás kétségtelen tény: az államok, a régiók, a települések többsége számára ugyanis a közelmúlt, a jelen, a közeli és feltehetően a távolabbi jövő egyik izgalmas kérdése a gazdasági, technikai és kulturális globalizáció sorsának alakulása. Hiszen voltaképpen a tőkeviszonyok világméretűvé válásáról van szó, a transznacionális gazdasági, technológiai, média-, tömegkulturális és szórakoztató vállalatbirodalmak, érdekcsoportok szándékai, ízlése uralják a világot. A nemzetek közötti megállapodások és nemzetek feletti intézmények próbálják ugyan szabályozni a menetet,⁴⁴ de vajon meg tudják-e akadályozni a további terjedését és torzulásait? Most úgy tűnik, szükségszerű és békés eszközökkel alighanem megállíthatatlan, pozitív és negatív hatásokkal egyaránt járó áramlatról van szó. A szinte „a természeti erőkkel egyenrangú”⁴⁵ sodró lendület, a kulturális színvonal már-már kétségbeejtő süllyedése azonban érthető módon sokakban visszatetszést kelt. Minket, kulturális értelmiségieket leginkább a nemzeti és a helyi, a kisközösségi (másként: népi) kultúra rombolásával, a lokális színek elsoványításával járó információs áradat aggaszt.⁴⁶ A gondolkodó emberek nagy hányada kifejezetten fél a gazdasági és technikai homogenizálódástól, valamint a kulturális, lelki uniformizálódástól⁴⁷ és a kommercializálódástól.⁴⁸

Ilyen körülmények között a lokalitás újabb szerepet kap. A globalizálódás hatalmas és alighanem feltartóztathatatlan, ám az egyes ember számára nehezen megfogható, átélhető, ugyanakkor bizonytalanságokkal terhelt áramlatában a nemzeti és helyi értékek, a történelmi hagyományok jelentik a lelki és erkölcsi támaszt. Mindezek felszínre hozatalában, megis-

metetésében, netán újjáélesztésében, az azonosság-tudat erősítésében felbecsülhetetlen küldetése van: az egyes embereknek és a kisebb közösségeknek is biztos fogódzókat kínál, amelyekben megkapaszkodhatnak. Az egyik magyar nyelvész, *Kornyané Szoboszlay Ágnes* a jyvaskyläi Hungarológiai Kongresszuson tartott előadásának eleve ezt a címet adta: „*A falukönyv mint a globalizáció lehetséges ellenszere.*”⁴⁹ Viszont óvatosságra int, hogy a civilizáció- és modernizáció-ellenes szemlélet és magatartás, a társadalmi-gazdasági bezárkózás, az innováció elutasítása⁵⁰ kárt okoz (és egyébként is hiábavaló), a lokális értékek egyoldalú és erőltetett védelme pedig provincializmushoz⁵¹ vezet.

Bizonyára nem véletlen, hogy elsősorban Európában, de a világ más tájain is komoly erőfeszítések történnek a nemzeti és kisközösségi sajátosságok, a lokális értékek megtartására, a helyi érdekek előtérbe helyezésére, a helyi szellemi örökség megőrzésére, ápolására, sőt fejlesztésére. A szabadságvágy mellett valószínűleg ez indukálta a Nobel-díjas perui író, *Mario Vargas Llosa* optimista jóslatát: „*A globalizáció a Föld minden lakója számára lehetővé teszi, hogy önszántából megalkossa egyéni kulturális identitását, s ebben csak saját vágyait és motivációit tekintse iránymutatónak.*”⁵² Vargas Llosa eltökélten bízik abban: „*A globalizáció nem fogja megszüntetni a helyi kultúrákat: egy nyitott világban valamennyi értékes és túlélésre méltó részük megtalálja majd azt a termékeny talajt, amelyen virágba borulhat.*”⁵³ Nagy valószínűséggel csakis ezáltal garantálható a természeti környezet megóvása, a kis nyelvek megmaradása, a falusi és városi hagyományok tovább éltetése, a nemzetiségek és az etnikai kisebbségek sajátos vonásainak megőrzése stb.

Nemcsak a történészek, néprajzkutatók, természettudósok, írók és más gondolkodók látják ezt világosan, hanem az Európai Unió józan fejű politikusai és az UNESCO megfontolt képviselői is. Hiszen gyakran elmondják, leírják, hivatalos dokumentumokba – így 1992-ben a maastrichti szerződés 151. cikkelyébe vagy 2001-ben a Lundi alapelvekbe – foglalják,⁵⁴ hogy az emberi jogok teljes körű érvényesülésének, a nemzetközi béke megvédésének, a környezeti pusztulás megállításának, az elvakult ideológiák garázdálkodása megfékezésének, a felhalmozott szellemi kincs megóvásának elengedhetetlen feltétele a helyi értékek, hagyományok megtartása, támogatása, a nemzeti és lokális örökség hozzáférhetővé tétele. Könnyen belátható tézis, hogy a helyi sajátosságok, a kulturális egyediségek mindenképpen gazdagítják

az uniót, a világot, ezért az önazonosságok megőrzése megkerülhetetlenül szükséges. Ez a felismerés munkál a magyar országgyűlés által a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról megszavazott 2012. évi XXX. törvény soraiban,⁵⁵ továbbá a kormány⁵⁶ és a megyei közgyűlések, települési önkormányzatok jogalkotó gyakorlatában: a nemzeti és helyi értékek ápolására, összegyűjtésére, megőrzésére, védelmére és tovább örökítésére e szellemben alkotnak jogszabályokat.

Könyvtáros konferencián vagyunk, ezért illik szót ejteni a helyismereti szolgáltatás mindennapjairól, látószögeiről is. A *Könyvtáros* című szakfolyóirat egykori főszerkesztője, *Páldy Róbert* igen precízen, a most tárgyalt fogalmi hármasság jegyében határolta körül e tevékenységi ág indítóokát, imígyen: „*A helyismereti igény az egyetemes emberi és a nemzeti világon belül egységben kívánja szemlélni az ember mikrovilágát, amelynek szerves tartozéka a múlt, jelen és jövő, a természet és társadalom, az egyén és közösség.*”⁵⁷ Sokunk tanítómestere, *Sebestyén Géza* szintén pontosan jelölte ki a helyismereti gyűjtemények rendeltetését: „*minél több emberben erősítsék a helyes történelmi szemléletet, a szülőföld szeretetét.*”⁵⁸ Ehhez hozzátehetjük még a helyi közéleti-gyakorlati feladatok megoldásának segítségét, valamint a helytörténeti és a jelenre irányuló tudományos kutatások támogatását,⁵⁹ továbbá a spontán érdeklődés kielégítését.⁶⁰

A helyismereti szolgáltatást vállaló könyvtárak gyűjtő-, feltáró és tájékoztató munkájában döntő kritérium a helyi vonatkozottság. Ám ki ne tudna példát mondani arra, hogy az állomány egy része jelentőségében, információtartalmában túllép az adott hely határain, országos, sőt egyetemes érdeklődésre is számot tarthat. A lokális dokumentumok bizonyos hányada természetesen unikális jellegű, így gazdagítják a nemzeti kulturális örökséget, és ezek a féltve őrzött kincsek biztosítanak igazán egyedi arculatot, tartalmat a helyismereti gyűjteménynek.⁶¹

A könyvtári helyismereti szolgáltatás hatókörét az utóbbi évtizedekben jelentékeny mértékben kibővítette a számítógép és az internet térhódítása, amely szemmel láthatóan a globalitás irányába mutat. A legújabb vívmányok közül távlataiban kiváltképp a digitalizálást célszerű kiemelni. A korábban analóg formában előállított dokumentumok elektronikus, digitális másolatainak elkészítését célzó, itt éppen csak megemlíthető nemzetközi (UNESCO, IFLA, Európai Unió, Google stb.) és nemzeti, így az e körben jól ismert hazai programok célja az emberiség, azon belül a magyar nemzet kulturális örökségének átmentése,

hozzáférhetővé tétele. Most sokat ígér a pár hete hatályba lépett *Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia 2017–2025*, amely a könyvtárak lehetőségeit és teendőit rögzíti; egyebek között kimondja, hogy a „könyvtárakban a helyismereti-helytörténeti anyagokat szükséges digitalizálni.”⁶²

Amennyiben az elektronikus kópia internetre kerül, és a hozzáférést nem korlátozzuk (márpedig a nyilvános könyvtárak ezt általában nem tehetik), a lokális információ széles körben, elvileg globális méretekben olvasható, látható, hallható lesz. Ráadásul azzal a köztudott és kivételes előnnyel, hogy a szóban forgó digitalizált dokumentumot egyszerre (pedánsabban: egyidejűleg) többen is (akárhányan) használhatják. A számítástechnika elsöprő erejű fejlődése, a társadalmi, üzleti, politikai és kulturális igények nyomatéka azt a reményt kelti, hogy a szellemi javak, a kulturális örökség, közelebből a lokális információk végleges megőrzésének, folytonos átörökítésének problémáját a szakemberek megnyugtató módon fogják megoldani. Hosszabb távon az egyetemes haladás, a világméretű *Corpus Digitalis*⁶³ szerves részeként elképzelhető a *Corpus Digitalis Localis* megvalósulása, vagyis az adott helyre (minden adott helyre!) vonatkozó dokumentumok, információk összességének összegyűjtése és a használók rendelkezésére bocsátása. Természetesen ez a jövő, a ma még megjósolhatatlan jövő régóta megálmodott fejleménye lehet. Addig is tegyük a dolgunkat, most már annak tudatában, hogy az informatikai és a távközlési forradalom, az infokommunikációs technika jóvoltából egy olyan eszköz van a kezünkben, amely világszerre, így nálunk is új dimenziókba emeli a helyismereti szolgáltatást. Az internet révén tevékenységünk termékei, eredményei kitörhetnek a helyi, lokális elszigeteltség állapotából, bekapcsolódhatnak az egyetemes információáramlásba. A perspektíva mindenképpen ígéretes.

Végezetül még egy, már-már a virtualitás zónájába sorolható kérdésről kellene szólni. Akár a tudományos kutató, akár a politikus, akár a honismereti aktivista, akár a könyvtáros szemével közelítünk egy konkrét lokalitáshoz, egy adott helyhez (településhez, megyéhez, tájhoz), a megnyilvánulásokon gyakorolta átleng a *genius loci*, a hely szelleme. Igaza lehet *Praznovszky Mihály* irodalomtörténésznek: „*A hely nemcsak látvány, hanem géniusz is.*”⁶⁴ Például több mint kétszáz éve létezik a debreceniség hevesen vitatott irodalmi-történelmi fogalma,⁶⁵ a ferencvárosi szív jelentése inkább a sportklubhoz kötődik,⁶⁶ beszélünk a jász és a kun tudatról,⁶⁷ a pataki örökségről,⁶⁸

a zempléni szellemről,⁶⁹ fel-felbukkan a bakonyiság kitétel,⁷⁰ főként az irodalmárok emlegetik a szegediséget⁷¹ stb. *Hamvas Béla* annak idején öt magyarországi terület géniuszt próbálta megragadni, vegyes sikerrel.⁷² A *genius loci* tényleges tartalma, minősítése egyelőre eléggé tisztázatlan, ráadásul helyenként és koronként erősen változó, s nem is mindenütt fejlődött ki.⁷³

Eredetileg, a római korban a kifejezés valamely ház, vidék védőszellemét jelentette.⁷⁴ Tehát a latin szóösszetétel valamilyen transzcendentális, a szentélyek, templomok esetében szakrális tartalmat sugallt.⁷⁵ Ma is valamiféle sajátos ihletet, csakis az adott helyen uralkodó, olykor az épített környezetben, a településképen⁷⁶ át is kisugárzó szellemiséget⁷⁷ jelent. A géniusz az ott lakókra és/vagy tanulóira, legalább a szellemi elitre jellemző egységes felfogás, gondolkodás- és szemléletmód, a különleges légkör, az állítólagos közös psziché. Mindenképpen egyedi szellemi arculat és mentalitás,⁷⁸ s a kollektív emlékezet, a lokalitás azonos, közös megélése.⁷⁹ A tapasztalatok szerint úgy tűnik, valamiféle sajátos éthoszt, etikai tartást is magában foglal. Egyebek között a helyieket összetartó és ösztönző,⁸⁰ némelyek szerint mágikus erő. Többnyire identitáserősítő hatása is van. A lokális azonosság-tudat pedig a lokálpatriotizmus legfőbb támasza.

Jegyzetek

1. CSOKONAI VITÉZ Mihály: Visszajövetel az Alföldről. In: Egyet lép az ősi város. Szerk. Bényei József. Debrecen, 1971. 52. p.
2. Bölsz Salomonnak példabeszédei. 27. rész 8. vers. Ford. Károlyi Gáspár. In: Szent Biblia, azaz Istennek ó és újtestamentumában foglaltatott egész Szent Írás. Budapest, 1959. 576. p.; OVIDIUS: Epistolae ex Ponto, I/3. Ford. Kartal Zsuzsa. In: Ovidius: Levelek Pontusból. Budapest, 1991. 16. p.
3. KIVI, Aleksis: A hét testvér. Ford. Rácz István. Budapest, 1974. 118. p.
4. TAMÁSI Áron: Béke hazámban [1933]. In: Erdélyi csillagok. Budapest, 2002. 285. p.
5. A kaukázusi krétakör. Ford. Garai Gábor. In: BRECHT, Bertolt: Kurázi mama és gyermekei. A szecsuáni jó lélek. A kaukázusi krétakör. Budapest, 1985. 225. p.
6. TÜSKÉS Tibor: Szülőföldem, a Dunántúl. In: Tüskés Tibor: Tájak, emberek. Pécs, 1990. 8. p.
7. TAKÁTS Gyula: Szülőföldem. In: Szülőföldünk, a Dunántúl.

- Budapest, 1980. 395. p.
8. ILLYÉS Gyula: Naplójegyzetek 1973–1974. Budapest, 1990. 68. p
 9. EURIPIDÉSZ: Médeia. Ford. Kerényi Grácia. In: Euripidész összes drámái. Budapest, 1984. 137. p.
 10. Parainesis Kölcsey Kálmánhoz. In: Kölcsey Ferenc összes művei. Budapest, 1958. 1106. p
 11. EÖTVÖS József: Vallomások és gondolatok. Budapest, 1977. 284. p. (naplóbejegyzés: 1857. szept. 9.)
 12. SZŰCS Jenő: A nemzet historikuma és a történelemszemlélet nemzeti látószöge. In: Nemzet és történelem. Budapest, 1974. 113. p.
 13. Idézi V. MOLNÁR Zoltán: „A szülőföld kicsi és végtelen...” : Urbán László (1922–1996) halálára = Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények, 1996. 1. sz. 74. p.
 14. CSÁNYI Vilmos: Az emberi természet. Humán etológia. Budapest, 1999. 173. p.
 15. [https://hu.wikipedia.org/wiki/Hungarikum_\(ig\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Hungarikum_(ig))
 16. BESZTERI Béla: A lokalitás mint a globalizáció ellensúlya = Comitatus, 2001. 9. sz. 5. p.; Hasonlóan fogalmaz GERGELY Sándor gyöngyösi agrárközgazdász: „Napjainkban három fő erő hatókörében élünk. Ezek az állam, a globalitás és a lokalitás. Alapvető érdekünk a három erő dinamikus egyensúlyának kialakítása és fenntartása.” GERGELY Sándor: A lokalitás növekvő jelentősége a XXI. században. Előadás, a II. Georgikon Napok, Keszthely, 2010. 09. 30. – 2010. 10. 31. 1. p. sandbox.georgikon.hu/.../2010-08-16_12-12-34_a_lokalitas-novekvo-jelentosege
 17. A lokalitás jelentősége. Agnew, J. A., Duncan, J. S. (szerk.). [Referátum] = Tér és Társadalom, 1990. 3–4. sz. 201. p.
 18. Révai új lexikona. 10. köt. : Hom-Kac. Szekszárd, 2002. 23. p.
 19. BESZTERI Béla: A lokalitás mint a globalizáció ellensúlya = Comitatus, 2001. 9. sz. 5–6. p.
 20. VÁAMOS Tibor: Globális globalitás = Mozgó Világ, 2000. 4. sz. (epa.oszk.hu/01326/00004/aprilis7.htm) ; Lényegében erről értekezik BESZTERI Béla is: A lokalitás mint a globalizáció ellensúlya = Comitatus, 2001. 9. sz. 9. p. – A kölcsönös összefüggésre utal Colin HINES amerikai ökológus-közgazdász is: A localization. A global manifesto (2000) című kiáltványából idézi GERGELY Sándor: A lokalitás növekvő jelentősége a XXI. században. Előadás, a II. Georgikon Napok, Keszthely, 2010. 09. 30. – 2010. 10. 31. 5. p. sandbox.georgikon.hu/.../2010-08-16_12-12-34_a_lokalitas-novekvo-jelentosege
 21. Idegen szavak és kifejezések szótára. Szerk. Bakos Ferenc. 9. kiad. Budapest, 1989. 504. p.
 22. BESZTERI Béla: A lokalitás mint a globalizáció ellensúlya = Comitatus, 2001. 9. sz. 8. p.
 23. A települések, az ő esetében a városok közötti szembeötlő különbségeket hangsúlyozza Arjun Appadurai is: A lokalitás teremtése. Ford. Szeljak György, Árendás Zsuzsa = Regio, 2001. 3. sz. 20–21. p.
 24. APPADURAI, Arjun: A lokalitás teremtése. Ford. Szeljak György, Árendás Zsuzsa = Regio, 2001. 3. sz. 3. és 4. p., cikke további részében (uo. 3-31. p.) ezt részletesebben kifejti. Egyetértőleg utal rá GYÁNI Gábor: Identitás, emlékezés, lokalitás = 2000 [Kétezer], 2008. 6. sz. 21. p
 25. NIEDERMÜLLER Péter: A lokalitás metamorfózisai = Replika, 2006. 56–57. sz. 34., 35., 35–36. p.
 26. [Beszéd a moszkvai fogadáson, 1962. szeptember-október]. Idézi, fordította Fodor András: Igor Sztravinszkij. Budapest, 1976. 244. p.
 27. TAMÁSI Áron: Farkaslaki képek. In: Székelyek : Magyar írók novellái a Székelyföldről, a székely emberekről. Budapest, 2005. 334. p.
 28. <https://wikiszotar-hu/ertelmezo-szotar/Lokalpatriota> ; www.hajdu-palace-hu/magazin/magazin-blog/
 29. Karl Lamprecht német történész gondolatmenetére utal KÖVÉR György: Van-e, volt-e vidéki történetírás? In: Vidéki élet és vidéki társadalom Magyarországon. Budapest, 2016. 30. p.
 30. GYÁNI Gábor: A tér nemzetiesítése: elsajátítás és kisajátítás = Helikon, 2010. 1–2. sz. 239. p.
 31. Máig használható lexikális meghatározása: Révai nagy lexikona. 9. köt. Gréc–Herold. Budapest, 1913. 632–633. p.
 32. NIEDERMÜLLER Péter: A lokalitás metamorfózisai = Replika, 2006. 56–57. sz. 34. p.
 33. GYÁNI Gábor: A tér nemzetiesítése: elsajátítás és kisajátítás = Helikon, 2010. 1–2. sz. 243–244. p.
 34. SZABÓ Zoltán: Szerelmes földrajz [1942]. Budapest, 1999. 14. p. Prózában fogalmazta meg lírai vallomását ugyanerről testvérbátyám, Bényei József: Gyökerek. [1973]. In: BÉNYEI József: Jelentés a századvégről. Debrecen, 2004. 61–63. p.
 35. BENKŐ Samu: A gondolkodó tanú. In: ÚJFALVI Sándor: Emlékiratok. Budapest, 1990. 7. p.
 36. BARBIER, Frédéric: A komparatiztika mint heurisztikai

- szükségesség a könyv- és könyvtártörténet számára. In: A könyves kultúra XIV–XVII. század. 3. Válogatás a francia szakirodalomból. Szeged, Budapest, 2007. 258. p. – Hasonlóan vélekedett Mályusz Elemér: „egy nép történetét úgy lehet a legpontosabban megismerni, ha az alkotórésze, a gyökérszálak egyenként vizsgálat alá vétetnek. E mikroszkopikus kutatás során nyílik ugyanis alkalom, hogy az egyes népcsoportok életének azonos legsajátosabb, tipikus vonásai előtűnjenek, amelyek az összesség, az egész nép vizsgálatánál rendszerint elmosódnak.” A népiség története. In: A magyar történetírás új útjai. Budapest, 1931. 250–251. p.
37. HOPPÁL Mihály: Kultúra, innováció és tradíció = Magyar Szemle, 2006. 102. sz. 100. p.
38. HOPPÁL Mihály: Kultúra, innováció és tradíció = Magyar Szemle, 2006. 102. sz. 104. p.
39. GLATZ Ferenc: Szeptember 11. és a tudomány. A diagnózist ki kell mondani = Ezredforduló, 2002. 1. sz. 9–10. p.
40. GYÁNI Gábor: A tér nemzetiesítése: elsajátítás és kisajátítás = Helikon, 2010. 1–2. sz. 239–240. p.
41. ENYEDI György: A területfejlesztési politika dilemmái hazánkban = Ezredforduló, 1997. 2. sz. 3. p.
42. Városkép című, 2000-ben elhangzott konferencia-előadására utal CSURGÓ Bernadett: Regionalitás – lokalitás a 21. században = Szociológiai Szemle, 2000. 4. sz. 137–138. p. – A nemzetállammal állítja szembe a globalizációt LÓRÁNT Károly: Amiről Ricardo nem így álmodott (Magyar Hírlap, 2000. 12. 23.), idézi GERGELY Sándor: A lokalitás növekvő jelentősége a XXI. században. Előadás, a II. Georgikon Napok, Keszthely, 2010. 09. 30. – 2010. 10. 31. 6. p. sandbox.georgikon.hu/.../2010-08-16_12-12-34_a_lokalitas-novekvo-jelentosege
43. BESZTERI Béla: A lokalitás mint a globalizáció ellensúlya = Comitatus, 2001. 9. sz. 5. p.
44. <https://hu.wikipedia-org/wiki/Globalizacio>
45. VÁMOS Tibor: Globális globalitás = Mozgó Világ, 2000. 4. sz. (epa.oszk.hu/01326/00004/aprilis7.htm)
46. SZEREPI Anna: A globalizáció fogalma és társadalmi gyökerei In: Globalizációs ismeretek. – Hajdúböszörmény, 2006. 28–29. p.
47. Erre a debreceni földrajzprofesszor, Milleker Rezső már 1924-ben felhívta a figyelmet: Honismeret. Debrecen, [1924]. XI–XII. p.
48. VÁRHELYI Ilona: A lokalitás mint irodalmi érték In: Hatalom és kultúra. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–10.) előadásai. [1. köt.] Budapest, 2004. 288. p.
49. Hatalom és kultúra. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–10.) előadásai. Szerk. Jankovics József, Nyerges Judit. [1. köt.] Budapest, 2004. 428–433. p.
50. GERGELY Sándor: A lokalitás növekvő jelentősége a XXI. században. Előadás, a II. Georgikon Napok, Keszthely, 2010. 09. 30. – 2010. 10. 31. 4. p. sandbox.georgikon.hu/.../2010-08-16_12-12-34_a_lokalitas-novekvo-jelentosege
51. VÁRHELYI Ilona: A lokalitás mint irodalmi érték. In: Hatalom és kultúra. Az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Jyväskylä, 2001. augusztus 6–10.) előadásai. [1. köt.] Budapest, 2002. 285. p.
52. VARGAS LLOSA, Mario: Globalizáció: a kultúra szabadsága. Ford. Bojtár Péter = 2000 [Kétezer], 2001. 4. sz. 25. p.
53. VARGAS LLOSA, Mario: Globalizáció: a kultúra szabadsága. Ford. Bojtár Péter = 2000 [Kétezer], 2001. 4. sz. 27. p.
54. Az Európai Közösség Alapító Szerződése. In: Az európai integráció alapszerződésai. 2. kiad. Budapest, 2002. 84. p. ; A digitalizálási munkálatok összehangolása. Lundi alapelvek. A svédországi Lundban 2001. április 4-én tartott szakértői ülés megállapításai. Ford. Hegyközi Ilona (<http://mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/lund-hun.htm>) [2018. jan. 16.]
55. <https://net.jogtar.hu>
56. 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról. [net/jogtar/jr/gen/hjegy_doc.cgi?decid=a130011.kor](http://net.jogtar/jr/gen/hjegy_doc.cgi?decid=a130011.kor)
57. PÁLDY Róbert: A helyismereti irodalom felvirágzása = Könyvtáros, 1973. 7. sz. 431. p.
58. SEBESTYÉN Géza: Különgyűjtemények. In: Sallai István – Sebestyén Géza: A könyvtáros kézikönyve. 2., bőv. kiad. Budapest, 1965. 629. p.
59. BÉNYEI Miklós: Helyismeret, helytörténet. Felsőoktatási jegyzet. Eger, 2008. 18–19. p.
60. BÉNYEI Miklós: Helytörténet és iskolatörténet. In: BÉNYEI Miklós: „Eltéphetetlen kötelék” Régi-új gondolatok a helyismereti tevékenységről. Eger, 2012. 100. p.
61. Vö. FÜLÖP Attiláné: Európaiság és nemzeti, helyi értékek : Az MKE Helyismereti Szekció XVIII. országos tanácskozásáról = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2011. 11. sz. 39–45. p.
62. www.kormany.hu/download/9/ac/11000/KozgyujtemenyiDigitalizalasiStrategia2017-2025.pdf

63. KARVALICS László, Z.: Bevezetés az információtörténelembe. Budapest, 2004. 199. p.
64. PRAZNOVSZKY Mihály: Táj és irodalom. In: Barangolás térben és időben ezer esztendő magyar irodalmában, avagy a tájirodalom a helyismereti munkában. Helyismereti könyvtárosok XII. országos tanácskozása. Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém, 2005. július 13–15. Veszprém, 2006. 19. p.
65. BALOGH István: Debreceniség. Egy irodalmi fogalom története és társadalmi háttere = Studia Litteraria VII. – Debrecen, 1969. 11–53. p.
66. KARINTHY Ferenc: Ferencvárosi szív. Budapest, 1960. 215 p.
67. TABAJDI Csaba: A kun, a jász nem nemzetiség, hanem magatartás. In: A Jászkunság összefogása. Karcag, 1996. 3–8. p.; SZABÓ László: A jász ember mentalitása (www.karpatmedence.net/tarsadalomneprajz/kozosseg/588-a-jasz-ember-mentalitasa); A kun tudat alakváltozásai és megnyilvánulásai (www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek-ertekei/a-kunok-nagyarorszagon)
68. KÖDÖBÖCZ József: Sárospatak a magyar művelődés történetében. Sárospatak, 1991. 9–10., 48. p.
69. KOVÁTS Dániel: Zemplén művelődéstörténeti öröksége. In: KOVÁTS Dániel: Sárospatak ege alatt. Sárospatak, 2014. 15. p.
70. SEBŐ József: „Erdők erdője”. A Bakony a magyar irodalomban. In: Barangolás térben és időben ezer esztendő magyar irodalmában, avagy a tájirodalom a helyismereti munkában. Helyismereti könyvtárosok XII. országos tanácskozása. Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém, 2005. július 13-15. – Veszprém, 2006. 113. p.
71. GERGELY Gergely: Táj és irodalom. A tájirodalom kérdései. A szegedi tájirodalom. Szeged, 1943.; utal rá PRAZNOVSZKY Mihály: Táj és irodalom. In: Barangolás térben és időben ezer esztendő magyar irodalmában, avagy a tájirodalom a helyismereti munkában : Helyismereti könyvtárosok XII. országos tanácskozása. Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém, 2005. július 13–15. Veszprém, 2006. 13–14. p.
72. HAMVAS Béla: Az öt génusz [1948]. In: HAMVAS Béla: A magyar Hüperion. 2. [köt.] Budapest, 2007. 7–175. p. Az öt táj: Délnyugat, Nyugat, Észak, Alföld, Erdély.
73. KÖDÖBÖCZ József: Sárospatak a magyar művelődés történetében. Sárospatak, 1991. 48. p.
74. www.kislexikon.hu/genius_loci.html ; BURIÁN János: Latin-magyar szótár. 2., jav. kiad. Budapest, 1908. 337. p.
75. Ezt a jeles publicista, BÄCHER Iván próbálta szavakba önteni: Szent e szó = Népszabadság, 2012. július 7. [Mell.]: Hétvége 9. p.
76. GYÖRGY Péter: Klinika és templom. A második modernkor. In: GYÖRGY Péter: A hely szelleme. Budapest, 2007. 257. p.
77. www.kislexikon.hu/genius_loci.html
78. Tréfás kedvvel írt erről Eric KNIGHT angol elbeszélő: Sam Small csodálatos élete. Ford. Szerb Antal. Budapest, 1993. 5. p.
79. GYÁNI Gábor: Identitás, emlékezés, lokalitás = 2000, [Két-ezer], 2008. 6. sz. 21., 25. p.
80. KÖDÖBÖCZ József: Sárospatak a magyar művelődés történetében. Sárospatak, 1991. 48. p.

Könyvtári kitüntetések listája

A Könyvtártudományi Szakkönyvtár 2018. február 19-én hírül adta, hogy a Könyvtári Intézet megújult honlapjára (<http://ki.oszk.hu/>) felkerült a könyvtári kitüntetések listája, mely a legismertebb Szinnyei József-díjtól kezdve a Tündérvérfőig tartalmazza a könyvtárosok elismerésére szolgáló díjakat.

A lista elérhetősége:

<http://ki.begonia.oszk.hu/hir/konyvtartudomanyi-szakkonyvtar/konyvtari-dijak-listaja>

Kérik és bátorítják a könyvtáros kollégákat, ha tudnak a felsorolásban nem szereplő, könyvtárosoknak adott / adható kitüntetésről, jelezzék a következő címen:

ahonffy@oszk.hu

(IFLA-HUN, 2018. február 19. Haraszti Pálné)